

A1

Gugaz etorri nahi badozu...

1155-1158 eta 1160-1163 orriak ia osorik galdu direnez, ez dakigu poema hau hemen hasten den ala, hasiera hain zuzenak susmarazten duen bezala, lehenengo lau lerroak aurretik hasiriko elkarrizketa baten zati diren; gauza nahiko ziurra da poema ez zela amaitzen guk ezagutzen dugun moduan.

Baserri giroko nobleziaren jaia aurkezten da poeman, Lazarragaren jaioteritik hurbilekoa. Aipatzen diren herri guztiak dira Aguraingo eskualdekoak eta denak dira bederatzi kilometroren barruan; gaur egun batzuk Barrundiako udalerrian dira (Ozeta, Gebara eta Heredia) eta bat Iruraitz-Gaunako udalerrian (Ezkerekotxa).

Dama ederrak ikustearren doa narratzailea jai horretara, eta gorte giroko jaietan bezala antolaturik aurkitzen ditu hala dontzeilak nola zaldunak, bakoitza bere herriko bandera eta jantziekin. Zaldun arteko justa edo borrokak aipatzen dira, dama galanten bihotzak irabazteko lehia gisa, baina jai horretako protagonista nagusiak damak eurak dira, eta jaiaren ikusgarritasuna, jantzi, bandera, errotulu eta desfileekin.

<1159r>	[...]		
	—Gugaz etorri nahi badozu, erraz daizu ekusi ¹ donzeila linda damarik ² asko munduan pare bagarik.—		
	Joan ninzan da ³ ekusi neben asko donzeila galantik, ⁴ konziertu konzertaduaz oita ⁵ guztiak jarririk. ⁶ Retulo ⁷ bat ekusi neben kanpuaen ⁸ alde bateti, urregorrizko letra batzugaz egoan eskrebidurik. Eozen ⁹ begi ederrik asko haren aldean jarririk; nungo direan esaten dabe alkarri begiraturik: —Ozaetako bandereagaz oita gu gara etorri,	5	10
		15	

¹ *daizu ekusi*: ‘dagizu ikusi, ikusiko duzu’.

² *linda damarik*: Gaztelaniazko XVI. mendeko literaturan askotan erabili da *linda dama* epitetoa; euskaraz, ordea, ez da hain arrunta, baina behin baino gehiagotan agertzen da *Neska ontziratua* baladaren Foruko (ik. Lakarra et al. 1983: II, 135-136) eta Derioko (ik. Arejita et al. 1985: 45-46) aldaeretan. Lazarragaren eskuizkribuan, zortzi aldiz aurkitu dugu.

³ *da*: ‘eta’.

⁴ *asko donzeila galantik*: ‘dontzeila galant asko’.

⁵ *oita*: Eskuizkribuko poemetan maiz erabiltzen dira *oi* eta *oita* betegarriak (bakanka *oi eta*), bertso-lerroen neurri egokia lortze aldera.

⁶ *konziertu konzertaduaz / oita guztiak jarririk*: ‘adostu edo hitzartu bezala, behar bezala guztiak jarririk, apaindurik’; justak bezalako ekitaldiek protokolo zehatza zuten; dirudienez, testu honetan adierazpide honek esan nahi du dama guztiak behar bezala jarrita daudela.

⁷ *Retulo*: ‘errotulu’; justetan parte hartzen zuten zaldunek testu labur bat agertu ohi zuten, gaztelaniaz “rótulo” izenekoa, justa egiteko beren asmo edo helburua laburbiltzen zuena; ziurrenik, hemengo errotuluak halako bati erreferentzia egiten dio.

⁸ *kanpuaen*: ‘jokalekuaren, justa-zelaiaren, justa egiten zen tokiaren’.

⁹ *Eozen*: ‘(ba)egozen, (ba)zeuden’.

	iguzkiaren aldean ¹⁰ dago gure onrea jarririk, ¹¹	20
	geure atzean guk darabilgu mundua katigaturik.— ¹² Goitixeago ¹³ ekusi neben, beste alderutz eginik, donzeila flordelisarik ¹⁴ asko	25
<1159v>	guztiak gorriz janzirik: —Gaztelu Gebarakoan gara gu bizi defendidurik, ¹⁵ gure jazteko gorriok dira kontentuagaz josirik,	30
	justarik ¹⁶ asko zaldun guztiok egiten dabe gugaiti.— Amoriozko errege jauna ¹⁷ ekusi neben bertati, ¹⁸ dama batzuen oinetara	35
	oi belauriko etzinik, ¹⁹ zeinzuk ekarten ²⁰ debiseagaz ezautu ditut, bada, nik. D'Erediako galea ²¹ dator ponpa handiaz beterik;	40
	oi, hainbat ²² dira ederrak eze ni nago admiradurik. Zaldunik asko ekusi neben, guztiak horiz janzirik, zeina dan utra ²³ librea ²⁴ gatxa, ²⁵	45
	desesperanzaz beterik;	

¹⁰ *iguzkiaren aldean*: Beharbada erreferentzia egin liezaioke justa-kanpoaren alderdi bati, eguzkiaren aldean zegoen alderdiari alegia; izan ere, justetan abantaila izaten zuen eguzkia atzean zuenak, egungo partida askotan bezalatsu. *Kanpuaen* hitzari eman zaion adierarekin lotuta dago hau.

¹¹ *iguzkiaren... gure onrea jarririk*: Ozetako damek adierazten dute beren alde borrokatuko duten zaldunak justa-kanpoan eguzkiaren aldean jarrita daudela.

¹² *katigaturik*: ‘gatibaturik’.

¹³ *Goitixeago*: ‘piska bat gorago’.

¹⁴ *flordelisarik*: Eskuizkribuan bost bider agertzen da, *flordelisa* hitz eder gisa dama edo dontzeilei egokitua. Euskaraz ez dugu beste inon aurkitu *flor de lis* hala erabilia, baina bai gaztelaniaz.

¹⁵ *Gaztelu Gebarakoan gara / gu bizi defendidurik*: ‘Gebarako gazteluan babesturik bizi gara gu’.

¹⁶ *justarik*: ‘zaldunen arteko borrokarik’. Cf. *DAut*, s.v. *justa*: “Se llama también el juego o ejercicio festivo de caballeros, armados de punta en blanco, en que a modo de alarde ejecutan las acciones del combate con lanzas”.

¹⁷ *Amoriozko errege jauna*: Ziurrenik Cupidoz ari da, eskuizkribuko beste leku batean *amorezko errege jauna* (AL: 1151r) deitzen duenaz.

¹⁸ *bertati*: ‘berehala’.

¹⁹ *etzinik*: ‘etzinik, etzanik’.

²⁰ *ekarten*: ‘zekarten’.

²¹ *galea*: ‘bikainena, gorena’.

²² *hainbat*: ‘hainbat, hain’.

²³ *utra*: ‘oso’.

²⁴ *librea*: ‘zaldun taldeek jendaurreko ospakizunetan erabiltzen zuten uniforme’.

²⁵ *gatxa*: ‘txarra’; irudi luke hori kolorearen sinbologiagatik dela txarra, eta horregatik dagoela “desesperantzaz beterik”. Hala ere, horia traizioarekin eta zorotasunarekin lotu ohi da, eta ez dugu aurkitu horia eta etsipena garbi lotzen dituen erreferentziarik.

Ezkerekotxan oi darabilte,²⁶
pensamentuak galdurik,
zegaiti ango larrosatxoak
eztau piedaderik; 50
librerik eta ardura бага
oita dirade²⁷ ebili,
zegaiti ez dau amorioak
bere fletxeaz iregi²⁸
haen bihotz ultra gogorrak, 55
bularrak erdiraturik
[...]

Nola aipatu testu hau:

Lazarraga, Juan Perez, 2010 [c. 1602], “A1 – Gugaz etorri nahi badozu... (Gaurko grafiara egokitua)” [PDF], in G. Bilbao et al. (arg.), *Lazarraga eskuizkribua: edizioa eta azterketa (1.0)*, Vitoria-Gasteiz: UPV/EHU. Interneten eskuragarri: <<http://www.lazarraga.com>> [Kontsulta: uuuu/hh/ee].

Lan hau [Creative Commons-en baimen baten mende](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/) dago

²⁶ *darabilte*: Librea horia darabilte, alegia.

²⁷ *dirade*: ‘dira’.

²⁸ *iregi*: ‘ireki, zabaldu’.